

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผลของงานวิจัย

ประเทศไทยให้ความสำคัญในการพัฒนาโคนมต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้กำหนดเป้าหมายด้านการผลิตและการตลาดของนมและผลิตภัณฑ์นมโดยพัฒนาเกษตรกรให้สามารถผลิตน้ำนม ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทั่วประเทศ ด้านการผลิตทำการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ด้านการพัฒนาจัดการฟาร์ม การทำทะเบียนฟาร์มโคนม และสนับสนุนการจัดตั้งโรงงานแปรรูปนมที่ได้มาตรฐานและใช้น้ำนมดิบเป็นวัตถุดิบด้านการตลาดปรับปรุงการกำหนดมาตรฐานน้ำนมดิบ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางโภชนาการของคนไทย และเป็นอาหารที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

จากสถานการณ์เศรษฐกิจการค้าโลกมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าตลอดเวลาและมีแนวโน้มการแข่งขันที่รุนแรงยิ่งขึ้น หลายประเทศจึงมีการหันมาจับมือเปิดเสรีการค้าระหว่างกันเพื่อเร่งการเปิดเสรีให้เร็วขึ้น ประเทศไทยจึงต้องปรับตัวในลักษณะเชิงรุก คือ การจัดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) หรือ FTA เพื่อสร้างพันธมิตรทางการค้าและสามารถใช้เป็นประตูเชื่อมการค้าไปสู่ประเทศต่างๆ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเตรียมการปรับตัวรองรับผลกระทบให้กับสินค้าเกษตรแต่ละชนิดในด้านปศุสัตว์ คือ โคนม คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดตั้งกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต พัฒนาคุณภาพ ตลอดจนการแปรรูปและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี หรือ FTA เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรไทย

ทางด้านการตลาดในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงขึ้นระหว่างผลิตภัณฑ์นมด้วยกันเอง ตลาดนมโรงเรียน และตลาดนมพาณิชย์ มีการเปิดเสรีการค้าและลดอัตราภาษีนำเข้าจากต่างประเทศ ประกอบกับผู้ประกอบการกำหนดมาตรฐานการรับซื้อน้ำนมดิบและเงื่อนไขในการกำหนดราคารับซื้อที่เข้มงวด โดยอ้างถึงคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้อนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดตั้งกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้จัดให้มีกองทุนกู้ยืมเพื่อการเกษตร และส่งเสริมให้นำหลักการบริหารจัดการฟาร์มที่ถูกต้องได้มาตรฐานไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต พัฒนาคุณภาพ

ตลอดจนการแปรรูป และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า เนื่องจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดการบริหารดูแลจัดการฟาร์มและมาตรการควบคุม การป้องกันโรคอย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการปรับปรุงการบริหารจัดการรวมถึงระบบการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรไทยอย่างจริงจัง ก็จะ สามารถรองรับมาตรการกีดกันทางการค้า และการควบคุมโรคในระยะยาว ได้ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงมี นโยบายผลักดันฟาร์มเลี้ยงสัตว์เข้าสู่มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงโคนม โดยมี กรมปศุสัตว์เป็นผู้ดูแล ในขณะที่เกษตรกรควรเร่งปรับระบบการเลี้ยง โคนมให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ และเกษตรกรจะต้องให้ความร่วมมือกับกรมปศุสัตว์ในการจดทะเบียนฟาร์มเลี้ยงโคนมทั่วประเทศ เพื่อจะได้ทราบปริมาณ โคนมทั้งหมดในประเทศ และเร่งปรับระบบการเลี้ยง โคนมให้เข้าสู่ระบบ มาตรฐานฟาร์มต่อไป

อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนเป็นอีกอำเภอหนึ่งที่มีการเลี้ยง โคนมค่อนข้างมาก ซึ่งการสำรวจ เมื่อปี พ.ศ. 2551 มีเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมรายย่อยประมาณ 200 ราย จำนวนโคนมทั้งสิ้นประมาณ 3,537 ตัว เฉลี่ยเลี้ยง โคนมรายละ 22 ตัว แต่การบริหารจัดการฟาร์มและการเลี้ยง โคนมเกษตรกรราย ย่อยยังคงมีการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน ขาดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการนำมาตรฐานฟาร์มไป ใช้ ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรที่ไม่นำมาตรฐานฟาร์มมาใช้หรือไม่ผ่านมาตรฐานฟาร์ม ต้องประสบกับ ปัญหาด้านต่างๆของโคนม อีกทั้งยังขาดสิทธิประโยชน์จากกรมปศุสัตว์ เช่น ผู้ประกอบการฟาร์ม จะไม่ได้รับการอนุญาตให้เคลื่อนย้ายสัตว์ในเขตปลอดโรคระบาด กรมปศุสัตว์จะจัดสรรวัคซีน ป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยและโรคอหิวาต์ ให้มีจำหน่ายอย่างเพียงพอตามปริมาณ โคนมของ ฟาร์มเลี้ยง โคนมมาตรฐาน กรมปศุสัตว์จะให้บริการทดสอบ โรคแท้งติดต่อและวัณโรคในโคนม โดยไม่คิดมูลค่าสำหรับฟาร์มที่ได้มาตรฐาน กรมปศุสัตว์จะให้บริการการตรวจวินิจฉัยและชันสูตร โรคสัตว์โดยไม่คิดมูลค่าสำหรับตัวอย่างที่ส่งตรวจจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์มาตรฐานกรมปศุสัตว์จะ จัดทำภาพสัญลักษณ์มาตรฐานฟาร์มที่ผ่านการตรวจรับรองเป็นฟาร์มมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์ ให้ ไปใช้ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แก่ประชาชน ผู้บริโภคทั่วไปรับรู้ เป็นต้น อีกทั้งยังส่งผลใน ระดับประเทศเรื่องการเพิ่มศักยภาพในการส่งออกและรองรับมาตรฐานการกีดกันทางการค้า โดยเฉพาะมาตรการด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันจะถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขทางการค้า มากขึ้นเป็นลำดับ รวมไปถึงในด้านเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันด้านราคาน้ำนมดิบที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานและมีการปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องเท่านั้นจึงจะได้ราคาน้ำนมดิบที่สูงกว่าฟาร์มทั่วไป

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการยอมรับมาตรฐานฟาร์มของ เกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมรายย่อย ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ มาตรฐานฟาร์มและปัญหาอุปสรรคในการยอมรับมาตรฐานฟาร์ม ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง

สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาระบบมาตรฐานฟาร์มให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับฟาร์ม
เกษตรกรรายย่อยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรรายย่อย
ในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของเกษตรกร
รายย่อยในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของ
เกษตรกรรายย่อยในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของเกษตรกรรายย่อยใน
อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ตลอดจนทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนม
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนด้านการส่งเสริมการ
นำมาตรฐานฟาร์มโคนมไปใช้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ สหกรณ์โคนม ให้มี
ความเหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยต่อไป

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของเกษตรกรรายย่อย ในอำเภอบ้านธิ
จังหวัดลำพูน ซึ่งเลี้ยงโคนมน้อยกว่า 50 ตัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาถึงการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของเกษตรกรรายย่อย
โดยมีการกำหนดตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
ได้แก่ รายได้ภายในครัวเรือน ภาวะหนี้สิน ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การ
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การศึกษาดูงานฝึกอบรม ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์ม ทักษะคิดต่อการใช้
มาตรฐานฟาร์ม และปัจจัยอื่นๆ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ คาดว่า
จะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับมาตรฐานฟาร์มโคนมของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นตัวแปรตาม
โดยสรุปกรอบแนวคิดได้ดังนี้

กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ตัวแปรตาม (Dependent variable)

นิยามศัพท์

การยอมรับ หมายถึง การที่เกษตรกรยอมรับปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทยตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงโคนม หมายถึง มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทยตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

เกษตรกรรายย่อย หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงโคนม น้อยกว่า 50 ตัว

การตรวจมาตรฐานฟาร์ม หมายถึง การตรวจฟาร์มเพื่อให้คำแนะนำ ประเมินและตรวจสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์ม

การรับรองมาตรฐานฟาร์ม หมายถึง การรับรองฟาร์มที่มีมาตรฐานในการจัดการฟาร์มที่ดี ทั้งด้านสุขอนามัย และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนถึงการควบคุมและป้องกัน โรคระบาด ของสัตว์ภายในฟาร์ม ตามหลักเกณฑ์ของการตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์

คณะผู้ตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์ม หมายถึง คณะเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่ได้รับการ แต่งตั้งจากกรมปศุสัตว์ให้ทำหน้าที่ตรวจตามมาตรฐานฟาร์ม

ฟาร์มโคนม หมายถึง ฟาร์มที่เพาะเลี้ยงโคนมเพื่อผลิตโคนมและน้ำนมดิบ

ฟาร์มขนาดเล็ก หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนแม่โคไม่เกิน 20 ตัว

ฟาร์มขนาดกลาง หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนแม่โคอยู่ระหว่าง 21-100 ตัว

ฟาร์มขนาดใหญ่ หมายถึง ฟาร์มที่มีจำนวนแม่โคเกินกว่า 100 ตัว

การผลิตน้ำนมดิบ หมายถึง การผลิตนมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้นมที่บริสุทธิ์ คุณภาพสูง ตามความต้องการของผู้บริโภค และสามารถทำรายได้ดีกับเกษตรกร

การจัดการฟาร์ม หมายถึง การดูแลจัดการปัจจัยการผลิตที่มีอย่างจำกัด เพื่อผลิตเป็นสินค้า หรือบริการเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยบรรลุเป้าหมายของฟาร์ม คือ กำไร และ ครอบครัวยังมีความสุข

การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ หมายถึง การจัดการเพื่อให้สัตว์อยู่ในสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทาง กายและจิตใจ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บรบกวน ไม่มีความผิดปกติ ความพิการของร่างกาย และสัตว์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สิ่งที่อยู่ รอบตัวมีผลดีต่อสุขภาพชีวิต รู้จักปกป้องไม่ให้เกิดปัญหามลพิษต่อการดำรงชีวิต ในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีแนวทางและมาตรการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับ สถานการณ์และสภาพปัญหาที่เป็นอยู่